

Euskara

Osakidetzak berak aitortzen duenez, “komunikazioa tresnarik garrantzitsuenetako bat da jarduera asistentzian; beraz, zerbitzuaren kalitatea bermatzeko, ezinbestekoa da paziente eta erabiltzaileak eroso eta seguru sentitzen diren hizkuntza ofizialean jardutea”.

Horretarako, besteak beste, Osakidetzak aukera ematen du harremanak EAEko zein hizkuntza ofizialean nahiago diren erregistratzeko, eta identifikazio-ikur bat dauka (e bat) euskaraz zein zerbitzutan eta zein profesionalekin egin daitekeen

erraz ikusteko. Duela gutxi, pazienteak ere ikur beraz identifikatzeko asmoa duela iragarri du.

Azken iragarpen horrek eztabaida piztu du, baina hizkuntza-eskubidearekin lotutako beste neurriak ere askotan izaten dira eztabaidagai; esaterako, itzultzaile automatikoaren erabilera, edo eskubiak bermatzeko baliabideen kudeaketa eskasa.

Eztabaida horiei helduta, beren ikuspegia eskaini dute Ruth Salaberria Udabe zainketa intentsiboetan espezialistak eta Aitor Montes Lasarte familia-medikuak.

ARG.: Volha_R/Shutterstock.com

osasungintzan

Ruth Salaberria Udabe
Zainketa intentsiboetan espezialista

**Ama-hizkuntza
medikuntzan**

Aitor Montes Lasarte
Familia-medikua

Hiltzekoak eta hitzekoak

Ruth Salaberria Udabe

Zainketa intentsiboetan espezialista

Gipuzkoako emergentzietako zentro koordinatzaile lera deia iritsi da: auto batek gizonetako bat harra-patu du, laguntza bidali lehenbailehen, mesedez. Anbulantzia medikalizatua zitzu bizian iritsi da lekura. Gizonetako hil ala bizi dago, eta medikuak tratamendua jarri nahi dio, egonezina hobetzeko. Orduan, galdera: "Alergiarik baduzu?". Pazientearen erantzuna: "Ni ez naiz Aljeriakoa, marokoarra baizik". Medikuek eta pazienteak ez dute elkar ulertzen, eta ezin da bete medikuntzako oinarrietako bat, alegia, pazientearen eta medikuaren arteko komunikazioa. Beraz, arriskuan jartzen da pazientearen ongizatea.

Medikuntzako ikasleoi, eta oro har osasunaren arloko ikasketak egiten ari garenoi, hasieratik bukaerara arte errepikatzen digute historia klinikoa behar bezala betetzearen garrantzia, aurrekariak,

tratamendua eta uneko gaixotasuna ondo bilduz, gerora pazienteari diagnostiko egoki bat egiteko eta tratamendu aproposa jartzeko. Azken finean, mediku baten egitekoa, gehienetan, pazientearen sendatzea eta haren ongizatea bermatzea izaten da. Eta horrexek egiten du mediku bat "ona", pazientearen ongi artatzeak eta diagnostiko egoki bat egiteak, eta hori egin ondoren haren bizitza salbatzeak edo haren sintoma larrienak arintzeak; baina beste egiteko batzuk ere baditu mediku onak: pazientearen osasuna sustatzea, gaixotasunak prebenitzea eta osasun mentaleko arazoak zaintzea.

Horretaz gain, osasun-langile guztien eginkizuna izan beharko litzateke egoera zaurgarrian dagoen pazientearekin ahalik eta hobekien komunikatzeko baliabideak izatea. Nola beteko du medikuak bere eginkizuna modu egokian, pazientearekin komunikatu gabe? Gaur egun, denon eskubidea da kalitatezko osasun-arreta jasotzea, eta horretarako ezinbestekoa da osasun-langileekin komunikazio egokia izatea, hau da, ahal dela norberaren ama-hizkuntzan artatua izatea. Izan ere, solaskideak dioskuna ulertzen ez dugunean, interpretatu egiten dugu egoera, eta interpretazioa tartean denean, medikuntzan batez ere, okertu egiten gara.

Ama-hizkuntza medikuntzan

Eta egoera hori ez dugu euskaldunok bakarrik bizi; adibide ugari ditugu munduaren luze-zabalean, medikuntzaren esparruan hizkuntzarekin ditugun arazoak islatzen dituztenak. Giza Eskubideen Europako Hitzarmenak, adibidez, aitortu egiten du ingurune klinikoan pazienteek bizi duten egoera berezia eta askotan zaugarria, eta argi eta garbi uzten du egoera horren aurrean osasun-langileek ezinbestean kontuan hartu behar dutela pazienteen ama-hizkuntza.

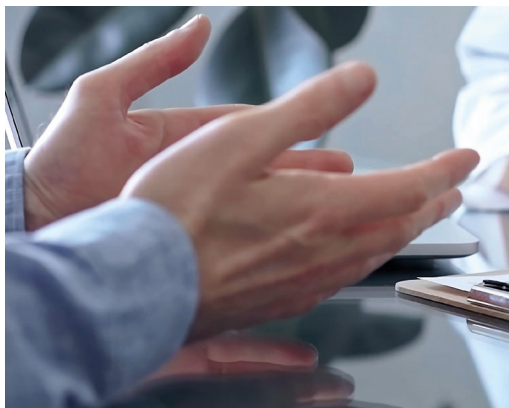
Osasun-langile guztiek, etengabeko formakuntzaren bidez, pazientearekin hobeto komunikatzeko tresnak eskuratu beharko lituzkete, eta ezinbestekoa da formazio horren barruan ama-hizkuntzaren ezagutza ere sartzea. Horren harira, gomendagarria litzateke gure osasun-sistemara kanpotik datozen langileei harrera berezia egitea eta, Euskal Herriko osasun-sistemak dituen ezaugarriak azaltzeaz gain, gure hizkuntzaren berezitasunak, beharrak eta ezaugarriak ere ezagutaraztea. Katalunian,

esaterako, "hizkuntza-bikoteak" bezalako ekimenak dituzte: herrialdera iritsi berria den profesionala espezialitate berdineko lankide batekin harremanetan jartzen da, eta, hala, baita katalanarekin ere; eta, poliki-poliki, iritsi berria hizkuntza menperatzen joaten da. Horrelako ekimenak beharrezkoak dira, baita tokiko langileekin ere; izan ere, hizkuntzaren erabilera sustatzeko eta azkenean hura menperatzeko, ezinbestekoa da egunerokoan haren erabilera bultzatzea. Kalitatezko osasun-arreta jasotzeko, guztiz beharrezkoa eta ezinbestekoa da bakoitzaren ama-hizkuntzan artatua izatea. ●

Hiltzekoak eta hitzekoak

Adimen artifizialaren garaian, zeinean sakelakoaren bitartez dena posible izango den laster, oraindik ere aurrez aurre egotea nahiago dugu gehienok gure osasuna jokoan dagoenean. Ez dut oraindik ezagutu bakarrik hil nahi duenik, ezta bakarrik jaio denik ere.

Egon, entzun, aditu. Isilik batzuetan, hitz egiten besteetan, komunikazioa gakoa da medikuntzan, eta esan gabe doa (auskalo nora) hizkuntza lehen-tasunezkoa dela horrelakoetan. Zeren esanekoak sarri ez du ezer esaten eta, horrenbestez, mugak eta gaizki ulertuak ohikoak dira. Hormak.

Hizkuntzaren gaia aztertzeko orduan, kontuan hartuta horren gaineko ikerketa gehiena herrialde anglosaxoietan egin dela, hizkuntza-mugaren kontzeptua behin eta berriro azaltzen da. Deigarria da gaiaren inguruko artikulua gehienetan hizkuntza-muga bera ere ez dela definitzen. Hizkuntza-mugak hizkuntza ezberdinak hitz egiten dituzten edota hizkuntza bera maila ezberdinetan hitz egiten duten pertsonen arteko komunikazio-arazo gisa definitu izan dira, gurean paziente eta osasun-langileen artekoak. Beharrei buruz, ordea, gutxi hitz egiten da; gutxi hitz egiten da osasun-jardueran, hau da, osasun-prozesu osoan paziente orok kalitatezko zerbitzua (onargarria, segurua, irisgarria, eraginkorra, ekitatezkoa eta jasangarria) jasotzeko behar duen hizkuntzaz, edo zehazkiago, osasun-langileekiko eta erakundeekiko harremanetarako behar duen hizkuntzaz. Bere osasun-egoera ahalik eta hoberena izan dadin harremanetarako behar duen hizkuntzaz, alegia. Beharraz.

Hitzekoak izanik gu, hizkuntza-mugen kontzeptualizazio berria behar dugula argi dago, muga ez baitu beharra daukan pazienteak ekartzen. Hormak erakiten dira. Horrenbestez, horra hor nire: edozein pazienteren hizkuntza- edo komunikazio-beharrei,

Aitor Montes Lasarte

Familia-medikua

nolanahikoak izanda ere, osasun-profesionalek zein osasun-erakundeek erantzun egokia emateko ezintasuna edo gaitasunik eza. Eta zergatia edonolako izan daiteke. Hizkuntza-mugen jatorria, gizarte mailan, kulturala, politikoa edota legala izan daiteke. Zaharrak berri. Halaber, osasun-erakundeen mailan zioa prestakuntzarik eta kontzientziarik eza, giza-baliabideen hornikuntzarik eza, egiturazkoa edo antolakuntzazkoa izan daiteke. Ez gara salbuespena: osasun-arloan arazo sistemikoa eta unibertsala da, mundu mailan milioika pertsonari eragiten diena, eta, horren ondorioz, osasunerbitzu desegokiak eta inekitatiboak jasotzen dituzte hainbatek. Aldi berean, osasun-langileei ere eragiten die euren eguneroko jardueran, hala nola prestakuntza-prozesuan.

Euskaraz lan egitea posible da, baita historia klinikoa euskaraz idaztea ere, eta horretarako ez da baimenik behar. Nahikoa da mediku izatea eta euskaraz jakitea. Esanekoak gu, menpekoak esan nahi baita, itzultzaile automatikoa lehenetsi dugu, adi-

men artifiziale alegia. Euskaraz idazten den apurra gaztelaniaz eskura izan dezaten erantzun egokia emateko gauza ez diren eta nahi ez duten horiek, segurtasun klinikoaren aitzakian. Segurtasunaren alde ari gara euskarazko arreta aldarrikatzen eta, aldi berean, gaztelaniaz lanean segurtasunagatik. Gaztelaniaz dagoen guztia euskaraz jartzea ez zaio inori ere bururatu dirudienez; irudi-proben txostenak, barbarako.

Hiltzekoak eta hitzekoak gara gu, ahoan *jaldi* eta tropelean *zalki*. Ez dugu esparru teoriko propiorik sortu, ezta ikerketarik bultzatu ere. Baina munduan aurrekariak izango gara hiltzeaz dagoen hizkuntza entzierrora kondenatuko duen teknologiarik aurreratuena erabiltzen. Gurea artifizioa. Lehenak joango, joaldun. ●